

CEMP's tien jaar de spil bij oplossingen voor kleine toepassingenproblematiek

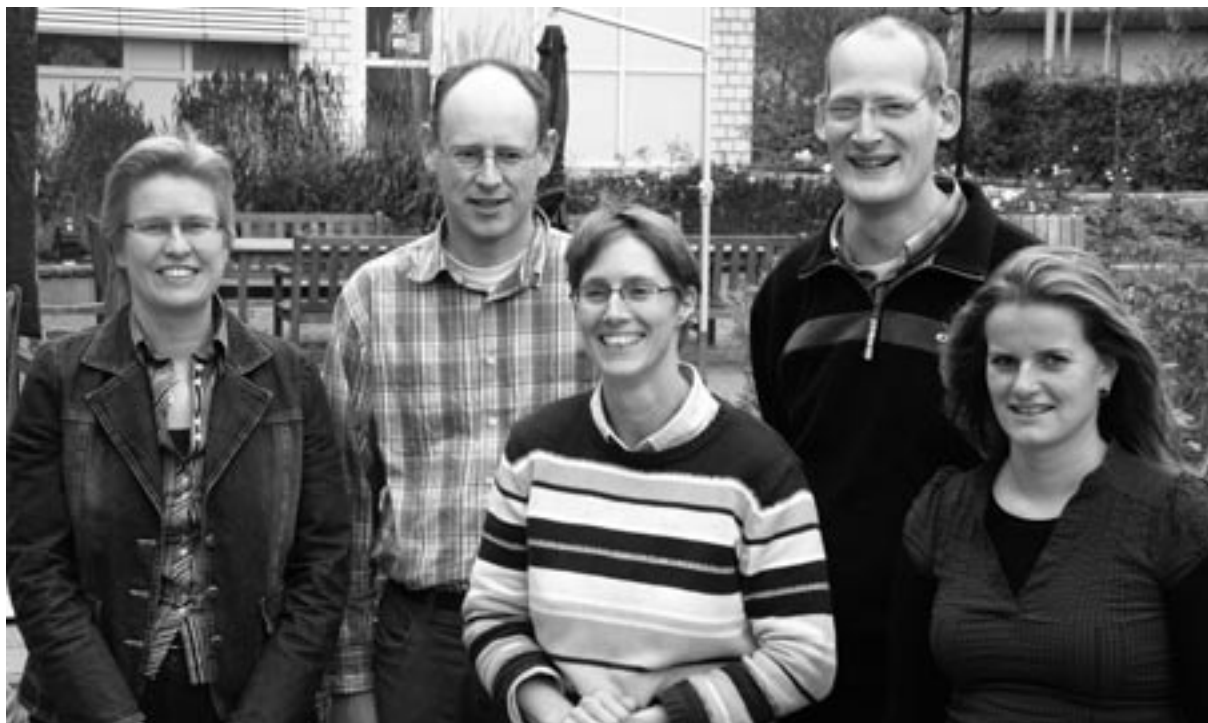
Jaco van Bruchem

Nederlandse Fruitteelt Organisatie (NFO) en Land- en Tuinbouw Organisatie (LTO) Nederland

Ruim tien jaar zijn de Coördinatoren Effectief Middelen Pakket, kortweg CEMP's genoemd, actief. Zij richten zich op de beschikbaarheid van gewasbeschermingsmiddelen en teeltmaatregelen voor alle teelten indien er gaten vallen in het middelenpakket. De kleine toepassingenproblematiek is ontstaan doordat de kosten voor het realiseren van een toelating in een kleine teelt, bijvoorbeeld bleekselderij, niet opweegt tegen de baten. De rol van de CEMP's bij de kleine toepassingenproblematiek bestaat uit het inventariseren van de bestaande en toekomstige knelpunten. Vervolgens wordt met teeltadviseurs, onderzoekers

en toelatinghouders nagegaan welk gewasbeschermingsmiddel gewenst en realiseerbaar is. Nadat de gewenste oplossing bekend is, zorgt de CEMP dat het benodigde onderzoek beschikbaar komt en dat de toelatingsaanvraag ingediend wordt.

In de jaren negentig was er regelmatig discussie over de beschikbaarheid van gewasbeschermingsmiddelen, maar bleef een effectief middelenpakket beschikbaar. Met de Europese harmonisatie, waardoor de toelating van veel oude gewasbeschermingsmiddelen dreigde te vervallen, groeide eind jaren negentig de zorg over de beschikbaarheid

De vijf Coördinatoren effectief middelen pakket, die zich inzetten voor voldoende mogelijkheden om ziekten en plagen te bestrijden in de land en tuinbouw. Van links naar rechts: Gea Bouwman (uitgangsmateriaal), Jaco van Bruchem (fruitteelt, vollegrondsgroenten en paddenstoelen), Jeannette Vriend (glasgroenten, sierteelt onder glas en zomerbloemen), Paul Venderbosch (bloembollen, boomteelt en vaste planten) en Monique Bijlaard (akkerbouw). Bron foto: NFO.

ARTIKEL

van voldoende gewasbeschermingsmiddelen. In Nederland vervielen toelatingen extra snel, omdat Nederland, vooruitlopend op de verscherpte Europese regelgeving, toelatingen aan de nieuwe eisen ging toetsen beoordelen. Steeds duidelijker werd dat zonder extra inspanning vanuit de sector en de overheid gewasbeschermingsknelpunten zouden ontstaan die het voortbestaan van teelten in gevaar zou brengen. In 1998 is daarom door de NFO de eerste CEMP aangesteld voor de fruitteeltsector. Snel daarna volgden aanstellingen voor de bloembollen, boomteelt, glastuinbouw, vollegrondsgroenten, akkerbouw, uitgangsmateriaal en paddenstoelen. De medewerkers voor de tuinbouw zijn in dienst bij sectororganisaties: KAvB (bloembollen), NBvB (boomteelt), LTO Groeiservice (glastuinbouw), NFO (fruitteelt) en LTO Nederland (vollegrondsgroenten en paddenstoelen). De inzet van deze medewerkers wordt gefinancierd door het Productschap Tuinbouw. De CEMP voor de akkerbouw is in dienst bij het Productschap Akkerbouw en die voor uitgangsmateriaal bij Plantum NL.

Voorkomen van knelpunten

De belangrijkste taak van de CEMP's is het voorkomen van knelpunten in het gewasbeschermingspakket (geheel van middelen en maatregelen die voor de gewasbescherming ter beschikking staan). Van essentieel belang is een netwerk, inzicht in de toekomstige ontwikkelingen en bekendheid met de wettelijke en procedurele zaken rondom toelatingen. Dit speelt op nationaal en internationaal niveau. Immers, ook op het al dan niet verdwijnen van middelen door een Europese beoordeling kunnen de CEMP's enige invloed uitoefenen. Bij een dreigende Europese afkeuring van een voor Nederland belangrijk middel bestaat dit uit het aangeven van de landbouwkundige noodzaak van een middel. In een beperkt aantal situaties heeft de Nederlandse overheid na overleg met het agrarische bedrijfsleven een 'essential use' aangevraagd. Na een *essential use*-toekenning mag een middel, ondanks een Europese afkeuring, nog enkele jaren onder beperkende voorwaarden worden toegepast.

Toelatingen vervallen ook omdat het toelatingdossier niet meer aan de huidige eisen voldoet. Hierdoor blijft het middel na een herbeoordeling wel op de Nederlandse markt, maar vervalt de toelating in bepaalde gewassen. Zo werd de toelating van Rovral in zijn geheel opnieuw beoordeeld en behield het middel zijn toelating, maar verviel o.a. de toelating in witlof. Voor de CEMP's is informatie vanuit de gewasbeschermingsindustrie (toelatinghouders) over de toekomst van gewasbeschermingsmiddelen en de verschillende toepassingen van groot belang. Tussen een besluit om te gaan investeren in een bepaalde toepassing en de toelating ligt vaak vier tot vijf jaar. Door tijdig te starten met het toelatingsonderzoek wordt voorkomen dat knelpunten ontstaan.

Om gewasbeschermingsknelpunten op te lossen zijn er twee hoofdsporen. Het ene hoofdspoor omvat tijdelijke oplossingen, zoals een toelating als dringend vereist gewasbeschermingsmiddel of een ontheffing door de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Het andere hoofdspoor is de reguliere toelating of uitbreiding van de toelating van een gewasbeschermingsmiddel. Voor deze tijdelijke oplossingen spelen de CEMP's een centrale rol in het voorbereiden en indienen van de aanvraag voor de tijdelijke toelatingen en ontheffingen.

Tijdelijke oplossingen

Voordat een aanvraag voor tijdelijke toelating of ontheffing wordt ingediend is vaak een heel traject doorlopen. Het moet vaststaan dat een gewasbeschermingsknelpunt teeltbedreigend is en er geen andere mogelijkheid is om de desbetreffende ziekte of plaag te beheersen. De overheid toetst dit aan wettelijke normen. Een ander belangrijk onderdeel voor een tijdelijke oplossing is de keuze voor een gewasbeschermingsmiddel. Niet voor elk knelpunt is een oplossing te realiseren. Het gewenste gewasbeschermingsmiddel moet effectief zijn en passen binnen de voorwaarden van de wettelijke regelingen. Daarnaast is het noodzakelijk dat de eigenaar van het middel de aanvraag ondersteunt en in staat is om voldoende van het middel te leveren. De belangrijkste hobbel, vooral voor de voedingsgewassen, is de beschikbaarheid van voldoende toelatingsonderzoek, op basis waarvan het Ctgb een beoordeling kan uitvoeren.

Ook aan tijdelijke oplossingen worden wettelijke eisen gesteld ten aanzien van de voedselveiligheid, arbeidsveiligheid en milieu. Een teler heeft bijvoorbeeld niets aan een tijdelijke toelating als er geen Europese residunorm voor de werkzame stof is. De ziekte of plaag is dan wel te bestrijden, maar hij kan zijn product niet verkopen doordat deze niet aan de Europese residunormen voldoet.

Structurele oplossingen

Het tijdelijk beschikbaar krijgen van voldoende gewasbeschermingsmiddelen is noodzakelijk om teelten in Nederland te behouden. Echter, door de onzekerheid, de benodigde inzet en kosten is een reguliere toelating de enige echte structurele

De kleine gewassen peper, knoflook en peterselie: Bron: www.public-domain-image.com.

oplossing. Voor een tijdelijke oplossing moet de sector namelijk elk jaar een aanvraag indienen en het Ctgb een beoordeling uitvoeren en een besluit nemen.

De CEMP's geven er bij reguliere toelatingen de voorkeur aan dat de gewasbeschermingsindustrie de toelatingen zelf aanvraagt. Wanneer het mogelijk is om kleine toepassingen mee te nemen bij een reguliere aanvraag, zijn toelatinghouders hiertoe bereid. Belangrijk hierin is dat de wensen voor toelatingen doorgegeven en besproken worden met toelatinghouders. Daarnaast wordt door de sector veel onderzoek uitgevoerd, waarin de effectiviteit en toepasbaarheid van middelen in kleine teelten getest worden. Met deze onderzoeken worden de mogelijkheden van bestaande gewasbeschermingsmiddelen voor kleine toepassingen onder de aandacht gebracht van toelatinghouders. Tegelijkertijd worden bouwstenen aangeleverd voor het toelatingsdossier.

Echter, niet alle gewenste toepassingen worden meegenomen door toelatinghouders. Voor de CEMP's zijn er dan twee opties. De CEMP zorgt dat voldoende toelatingsonderzoek beschikbaar

komt, zodat de toelatinghouder de aanvraag wel indient, of de CEMP vraagt met behulp van de Stichting Trustee Bijzondere Toelatingen zelf namens de sector de toelating aan. Het Fonds Kleine Toepassingen is hierbij een onmisbaar instrument. Met dit fonds is één van de belangrijke hobbels, namelijk de financierbaarheid van kleine toepassingen, opgeheven. In de afgelopen jaren zijn het voornamelijk de CEMP's geweest die aanvragen bij het fonds hebben ingediend. Na goedkeuring van de financiering door het Fonds start het eigenlijke werk pas. Het benodigde onderzoek dient aanbesteed en gecoördineerd te worden. Na afronding van het onderzoek volgt het indienen van de toelatingsaanvraag en de beoordeling door het Ctgb, met de daarbij behorende procedures en vragen.

Wetgeving

Naast het werken aan concrete toelatingen zijn de CEMP's ook betrokken bij wetgeving. Tijdens de werkzaamheden worden verbeterpunten in de wetgeving of in de Ctgb-werkwijze ontdekt.

Zo zijn in de afgelopen jaren de gewasindeling en daarmee samenhangend de onderlinge extrapolatiemogelijkheden, waardoor onderzoek in een bepaald gewas ook geaccepteerd wordt voor een toelatingsaanvraag in een andere gewas, belangrijke thema's geweest. Daarnaast blijkt dat ten aanzien van residuextrapolatie het Ctgb, op basis van een RIVM rapport, niet alle extrapolatiemogelijkheden benut die andere EU-landen wel benutten. Dat belemmert de toelating van middelen in kleine gewassen zoals knoflook en Spaanse peper.

In de afgelopen jaren is het wettelijke kader rondom de mogelijkheden voor tijdelijke onthefingen, respectievelijk toelatingen regelmatig aangepast. De rol van de CEMP's hierin is om in te schatten of de voorgestelde werkwijze praktisch toepasbaar is, waarbij gevraagd en ongevraagd advies gegeven wordt aan de overheid.

Internationaal

De afgelopen jaren is het besef in alle landen van de EU toegenomen dat internationale samenwerking nodig is om een effectief middelenpakket voor kleine toepassingen te behouden. Vanuit Nederland speelt de Plantenziektenkundige Dienst een centrale rol in de Europese *Minor Use*-groep. Door het Europese netwerk dat hiermee tot stand komt, worden voor de CEMP's mogelijkheden geopend om gezamenlijk met andere landen te werken aan het toelatingsdossier. Zo zijn er toelatingen gerealiseerd op basis van onderzoeken die in België zijn uitgevoerd. In 2008 zijn er residuonderzoeken in houtig kleinfruit uitgewisseld met Duitsland en wordt er in de vollegrondsgroenten met Duitsland en Frankrijk in twee verschillende projecten samengewerkt om een toelatingsdossier gevuld te krijgen. Tenslotte zijn voor de glasgroenten in Duitsland residustudies gekocht om een toelatingsaanvraag in Nederland mogelijk te maken.

Samenwerking in Nederland

De CEMP's werken nauw met elkaar samen. Om de zes tot acht weken wordt gezamenlijk overlegd. Dit overleg vindt plaats onder voorzitterschap van LTO Nederland. Belangrijk aandachtspunt is het combineren van werkzaamheden. Zowel voor de tijdelijke toelatingen als voor reguliere toelatingen wordt zoveel mogelijk gelijk opgetrokken om tijd en kosten te besparen. Daarnaast worden ervaringen en tips uitgewisseld, waardoor de efficiëntie toeneemt. Naast de onderlinge samenwerking wordt ook met

het Loket Kleine Toepassingen samengewerkt. Dit adviserende Loket, dat is ondergebracht bij de Plantenziektenkundige Dienst heeft kennis, ervaringen en contacten die nuttig zijn bij het bepalen van de juiste aanpak. Uiteraard is er een intensieve samenwerking met de gewasbeschermingsmiddelenindustrie.

Toekomst

De inzet van gewasbeschermingsmiddelen blijft noodzakelijk om land- en tuinbouwproducten te kunnen leveren met de kwaliteit die de consument vraagt, maar ook om voldoende kwantiteit te kunnen leveren om de wereldbevolking tegen een aanvaardbare voedselprijs van voedsel te voorzien.

Het verhogen van de toelatingscriteria, om risico's uit te sluiten, heeft niet alleen een negatief effect op het beschikbare middelenpakket, maar bemoeilijkt ook de goedkeuring van het gebruik van vrij beschikbare middelen, zoals algemeen beschikbare ontsmettingsmiddelen en productontwikkeling door kleine en middelgrote bedrijven. De investering die nodig is voor de ontwikkeling en toelating van nieuwe middelen is zo groot dat alleen multinationals met producten waarvoor ze het alleenrecht hebben, toelatingen kunnen realiseren. Met de Regeling Uitzondering Bestrijdingsmiddelen hadden we tot november 2007 in Nederland een regeling om laag-risicostoffen eenvoudig beschikbaar te krijgen. Van belang is dat Nederland de nieuwe mogelijkheid voor zogenaamde 'basic substances' in de nieuwe Europese verordening serieus oppakt. Te denken valt aan stoffen die een breed gebruik hebben in de maatschappij en ook als gewasbeschermingsmiddel ingezet kunnen worden, zoals calciumhydroxide, dat gebruikt wordt in de bouw en de voedingsmiddelenindustrie. Daarnaast hebben biociden (bijvoorbeeld ontsmettingsmiddelen) potentie om ziekten en plagen te bestrijden. Diverse stoffen met een gebruik in de voedingsmiddelenindustrie en in de gezondheidszorg kunnen een plaatsje krijgen bij de bestrijding of beheersing van ziekten in de land- en tuinbouw.

Echter, aan de basis van duurzame gewasbescherming zullen producten staan die door multinationals ontwikkeld worden voor de bestrijding van ziekten, plagen en onkruiden. Met de afname van het aantal multinationals dat gewasbeschermingsmiddelen ontwikkelt en de daarmee gepaard gaande schaalvergroting, neemt de noodzaak om als sector en overheid te investeren in een effectief middelenpakket voor de kleine toepassingen alleen maar toe.